

Jesaja 65

1 Ik ben gezocht door hen die naar Mij niet vroegen, Ik ben gevonden door hen die Mij niet zochten. Tegen het volk dat Mijn Naam niet aanriep heb Ik gezegd: Zie, hier ben Ik, zie, hier ben Ik.

2 De hele dag heb Ik Mijn handen uitgespreid naar een opstandig volk, dat de weg gaat die niet goed is, naar hun eigen gedachten;

3 een volk dat Mij voortdurend tot toorn verwekt, recht in Mijn aangezicht, door offers te brengen in de tuinen en een reukoffer te brengen op bakstenen.

4 Zij zitten in de grafspelonken en overnachten bij wie daar bewaard worden; zij eten varkensvlees en er is kooknat van onrein vlees in hun vaatwerk.

5 Zij zeggen: Blijf waar u bent, nader niet tot mij, want ik ben heiliger dan u. Dezen zijn rook in Mijn neus, een vuur dat de hele dag brandt.

6 Zie, het staat geschreven voor Mijn aangezicht. Ik zal niet zwijgen, maar Ik zal het vergelden, ja, Ik zal het vergelden in hun boezem

7 uw ongerechtigheden en de ongerechtigheden van uw vaders tegelijk, zegt de HEERE, omdat zij reukoffers hebben gebracht op de bergen en Mij smaadheid hebben aangedaan op de heuvels. Daarom zal Ik hun ook hun eerstverdiende arbeidsloon uitbetalen in hun boezem.

8 Zo zegt de HEERE: Zoals wanneer er nog sap in een druiventros gevonden wordt en men zegt: Richt hem niet te gronde, want er is een zegen in, zo zal Ik doen ter wille van Mijn dienaren. Ik zal hen niet allen te gronde richten.

9 Ik zal nageslacht uit Jakob doen voortkomen, uit Juda een erfgenaam van Mijn bergen; Mijn uitverkorenen zullen het in bezit nemen en daar zullen Mijn dienaren wonen.

10 Saron zal tot een schaapskooi worden en het Dal van Achor tot een rustplaats voor rundvee, voor Mijn volk, dat Mij gezocht heeft.

11 Maar u die de HEERE verlaat, u die Mijn heilige berg vergeet, u die de tafel gereedmaakt voor de god Gad, u die voor de god Menide bekers vult met gemengde drank,

12 Ik zal u tellen, maar voor het zwaard. U zult allen moeten neerbukken ter slachting, omdat Ik geroepen heb, maar u niet geantwoord hebt, omdat Ik gesproken heb, maar u niet geluisterd hebt, maar gedaan hebt wat slecht was in Mijn ogen, en gekozen hebt voor wat Mij niet behaagt.

13 Daarom, zo zegt de Heere HEERE: Zie, Mijn dienaren zullen eten, maar ú zult hongerlijden. Zie, Mijn dienaren zullen drinken, maar ú zult dorst hebben. Zie, Mijn dienaren zullen verblijd zijn, maar ú zult beschaamd worden.

14 Zie, Mijn dienaren zullen juichen vanwege een hart vol vreugde, maar ú zult schreeuwen vanwege een hart vol leed, en vanwege een gebroken geest zult u weeklagen.

15 U zult uw naam voor Mijn uitverkorenen achterlaten als een vloekwoord en de Heere HEERE zal u doden, maar Zijn dienaren zal Hij noemen met een andere naam,

16 zodat wie zich zegenen zal op aarde, zich zal zegenen in de God van de waarheid, en wie zweren zal op aarde, zal zweren bij de God van de waarheid, omdat de benauwdheden van vroeger vergeten zullen zijn, omdat zij verborgen zullen zijn voor Mijn ogen.

17 Want zie, Ik schep een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Aan de vorige dingen zal niet meer gedacht worden, ze zullen niet meer opkomen in het hart.

18 Maar wees vrolijk en verheug u tot in eeuwigheid in wat Ik schep, want zie, Ik schep Jeruzalem een vreugde en zijn volk blijdschap.

19 En Ik zal Mij verheugen over Jeruzalem en vrolijk zijn over Mijn volk. Geen stem van gewezen zal erin meer gehoord worden, of een stem van geschreeuw.

20 Daar zal niet meer zijn een zuigeling die maar enkele dagen leeft of een oude man die zijn dagen niet zal volmaken, want een jonge man zal sterven als een honderdjarige, maar een zondaar, al is hij honderd jaar, zal vervloekt worden.

- 21 Zij zullen huizen bouwen en erin wonen, zij zullen wijngaarden planten en van hun vrucht eten.
- 22 In wat zij bouwen, zal geen ander wonen, van wat zij planten, zal geen ander eten. Want de dagen van Mijn volk zullen zijn als de dagen van een boom, en Mijn uitverkorenen zullen lang genieten van het werk van hun handen.
- 23 Zij zullen zich niet voor niets vermoeien of kinderen baren voor iets verschrikkelijks, want zij zijn het nageslacht van de gezegenden door de HEERE, en hun nakomelingen met hen.
- 24 En het zal geschieden dat voordat zij roepen, Ík zal antwoorden, terwijl zij nog spreken, Ík zal horen.
- 25 Een wolf en een lammetje zullen gezamenlijk weiden, een leeuw zal stro eten als een rund, een slang – zijn voedsel zal stof zijn. Zij zullen geen kwaad doen en geen verderf aanrichten op heel Mijn heilige berg, zegt de HEERE.

God beklagt Zich over Zijn volk.

Als we niet zouden beschikken over het Nieuwe Testament zouden we ook niet goed weten hoe we deze verzen moesten verstaan. Jesaja 65:1 *Ik ben gezocht door hen die naar Mij niet vroegen, Ik ben gevonden door hen die Mij niet zochten. Tegen het volk dat Mijn Naam niet aanriep heb Ik gezegd: Zie, hier ben Ik, zie, hier ben Ik.* Omdat we Paulus' interpretatie kennen, komen we een stap verder bij de uitleg: De God van Israel was onbekend bij de volken. Men wist niet wat ze van Hem konden verwachten. Men was zich er niet meer van bewust dat de God van Israel de Schepper van de hele wereld was en dat alle mensen schepselen zijn van Zijn hand en dat we allemaal van Adam afstammen. Paulus zinspeelt hierop wanneer Hij door Athene loopt. Hij ziet een straatbeeld vol met godsbeelden. Er is zelfs een *beeld voor de onbekende god*.

Zoeken en Vinden

Handelingen 17 'De God Die u dient zonder dat u Hem kent', wordt bekend gemaakt.

Want toen ik de stad doorging en uw heiligdommen bekeek, trof ik ook een altaar aan waarop het opschrift stond: AAN EEN ONBEKENDE GOD. Deze dan, Die u dient zonder dat u Hem kent, verkondig ik u. De God Die de wereld gemaakt heeft en alles wat daarin is, Deze, Die een Heere van de hemel en van de aarde is, woont niet in tempels die met handen gemaakt zijn. Hij wordt ook door mensenhanden niet gediend alsof Hij iets nodig heeft, omdat Hij Zelf aan allen het leven, de adem en alle dingen geeft. En Hij maakte uit één bloed heel het menselijke geslacht om op heel de aardbodem te wonen; en Hij heeft de hun van tevoren toegemeten tijden bepaald, en de grenzen van hun woongebied, opdat zij de Heere zouden zoeken, of zij Hem misschien al tastend zouden mogen vinden, hoewel Hij niet ver is van ieder van ons. Want in Hem leven wij, bewegen wij ons en bestaan wij; zoals ook enkelen van uw dichters gezegd hebben: Want wij zijn ook van Zijn geslacht.

De volken zouden – althans voor een tijd – de plaats van Israel innemen.

Dit verklaart de zin 'dat men wel naar God zoekt, maar niet naar Hem vraagt; oftewel dat God

gevonden is door mensen die hem niet zochten.’ Paulus heeft het met zijn uitleg in Romeinen 10 duidelijk over de volken oftewel ‘de heidenen.’ Romeinen 10:20,21 *En Jesaja durft het aan te zeggen: Ik ben gevonden door hen die Mij niet zochten, Ik heb Mij geopenbaard aan hen die naar Mij niet vroegen. Met het oog op Israël zegt Hij echter: Heel de dag heb Ik Mijn handen uitgebreid naar een ongehoorzaam en tegensprekend volk.* De laatste zin is veelzeggend. Terwijl de heidenen een andere houding aannemen tegenover de God van Israel, laat Gods eigen volk het lelijk afweten. God bood Zich bij wijze van spreken aan, maar Israel gaf niet thuis. Omdat Paulus dit vers aanhaalt, kennen we ook de tijd waar Jesaja op doelt. Het is de tijd waarin de God in de Persoon van Jezus Christus Zijn volk opzocht. In plaats van de uitgestoken hand van God met blijdschap aan te nemen, sloegen ze Zijn hand weg. Het Joodse volk heeft de Messias Jezus afgewezen en daar bleef het niet bij. Het liep uit op de kruisiging van Jezus. God heeft in Zijn oneindige barmhartigheid het eerst aan Zijn eigen volk verzoening aangeboden. Door de verkondiging van het Evangelie – bij monde van de apostelen – werd Jezus’ gebed zichtbaar; ‘Vader, vergeef het hun want ze weten niet wat ze doen.’ Bijvoorbeeld door Petrus in de Pinksterpreek. Handelingen 2:36-39 *Laat dan heel het huis van Israël zeker weten dat God Hem tot een Heere en Christus gemaakt heeft, namelijk deze Jezus, Die u gekruisigd hebt. En toen zij dit hoorden, werden zij diep in het hart geraakt en zeiden tegen Petrus en de andere apostelen: Wat moeten wij doen, mannenbroeders? En Petrus zei tegen hen: Bekeer u en laat ieder van u gedoopt worden in de Naam van Jezus Christus, tot vergeving van de zonden; en u zult de gave van de Heilige Geest ontvangen. Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen die veraf zijn, zovelen als de Heere, onze God, ertoe roepen zal.* Er waren inderdaad 3000 mensen die op die dag gedoopt werden, maar de christelijke gemeenschap in Jeruzalem bleef in verhouding erg klein. Handelingen 2:41 Het Joodse volk wees niet alleen de Heere Jezus af, maar ook het Goede Nieuws van vergeving van de zonden en vernieuwing door de Heilige Geest; de twee beloften waardoor het Nieuwe Verbond werd gedragen. Jeremia 31:31 ev. Ezechiël 36. Ook Paulus stuit op zo’n grote weerstand bij zijn volksgenoten – tegen het Evangelie – dat de gevolgen niet kunnen uitblijven. Op een zeker moment maakt hij duidelijk hij aan dat hij ermee naar de niet-Joden gaat. Handelingen 13:46,47 *Maar Paulus en Barnabas zeiden vrijmoedig: Het was nodig dat het Woord van God eerst tot u gesproken zou worden, maar aangezien u het verwerpt en uzelf het eeuwige leven niet waard oordeelt, zie, wij wenden ons tot de heidenen. Zo immers heeft de Heere ons geboden: Ik heb u tot een licht voor de heidenen gesteld, opdat u tot zaligheid zou zijn tot aan het uiterste van de aarde.*

De Pinksterpreek van Petrus.

Niet-Mijn volk wordt tot Mijn volk.

Er heeft zich inderdaad een switch voorgedaan. Nadat God Zich – laten we voor het gemak zeggen – 2000 jaar gericht heeft op het volk Israel, keert Hij Zich na de komst van Christus tot de volken. ‘De gelovigen uit de volken’ worden tot *Gods volk* terwijl het Joodse volk die titel verloren lijkt te hebben. God heeft Zijn uiterste best gedaan om Zijn volk Israel te redden. Zelden heeft de HEERE zoveel tegenwerking gehad. Het houdt een keer op. God stopt er mee – althans voor een tijd – Zich speciaal te bemoeien met het Joodse volk. In plaats daarvan keert Hij Zich met het Evangelie tot de heidenen. Jesaja 65:2 *De hele dag heb Ik Mijn handen uitgespreid naar een opstandig volk, dat de weg gaat die niet goed is, naar hun eigen gedachten; We moeten deze negatieve kant van Gods volk ook weer niet overdrijven, want er is in de tijd van het Oude Testament natuurlijk heel wat tussen God en Israel gegroeid. Mensen als Abraham, Izaäk en Jakob en Mozes en David enz. Die mensen vormen bij wijze van spreken een hele boom met allerlei takken, de edele olijf. Maar na Christus zie je dat God er allerlei takken uitbreekt om plaats te maken voor gelovigen uit de volken, die geënt worden. Hoewel dit ingrijpend is blijft er ruimte voor mensen van Joodse huize om op hun beslissing terug te komen. God is bij machte hen opnieuw te enten op hun eigen boom, maar dan moet er wel wat veranderen. Feitelijk is er sprake van dat God Zijn volk heeft verlaten en niet-Zijn volk heeft gekozen uit de heidenen. Romeinen 9:24-26 *Hen heeft Hij ook geroepen, namelijk ons, niet alleen uit de Joden, maar ook uit de heidenen. Zoals Hij ook in Hosea zegt: Ik zal Niet-Mijn-volk noemen: Mijn volk, en de Niet-geliefde: Geliefde. En het zal zijn dat op de plaats waar tegen hen gezegd was: U bent Niet-Mijn-volk, daar zullen zij kinderen van de levende God genoemd worden.* Het is allemaal vrij goed gedocumenteerd en – wat meer is – voorzeggd. Ook de apostel Petrus – toch een echte diehard onder de Joden-christenen – sluit zich hier naadloos bij aan. 1 Petrus 2:9,10 *Maar u bent een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilig volk, een volk dat God Zich tot Zijn eigendom maakte; opdat u de deugden zou verkondigen van Hem Die u uit de duisternis geroepen heeft tot Zijn wonderbaar licht, u, die voorheen geen volk was, maar nu Gods volk bent; u, die zonder ontferming was, maar nu in ontferming aangenomen bent.**

De edele olijf.

Wat in die tijd sterk speelt is de wanstaltige groei van de afgodendienst onder Israel.

De profeet Jesaja leeft omstreeks het begin van de zevende eeuw voor Christus. De ballingschap van het Noordrijk was – sinds 722 v Chr. – reeds een feit. Die van Juda lag nog voor hem. Wat in die tijd sterk speelde was de wanstaltige groei van de afgodendienst onder Israel, onuitroeibaar als onkruid. Je kon het zo gek niet bedenken of het werd gevonden onder Israel, zoals de kinderoffers aan de Moloch. Koning Manasse NB de zoon van Hizkia is ermee begonnen. Er was geen afgod in het buitenland of hij werd ook in Israel gevonden en vereerd. Men deed daarbij de gebruiken na in de

eigen achtertuin. Jesaja 65:3 *een volk dat Mij voortdurend tot toorn verwekt, recht in Mijn aangezicht, door offers te brengen in de tuinen en een reukoffer te brengen op bakstenen.* Wanneer het volk 's nachts op de begraafplaatsen te vinden is, is men bezig de geesten van doden te raadplegen, iets wat zo verwerpelijk is dat het koning Saul zijn koningschap en uiteindelijk zijn leven kostte. Ook dronk men in het kader van de verering van de afgod varkensbloed, een onrein dier in Israel. Het eten van onrein vlees is al uit den boze laat staan het drinken van bloed, wat überhaupt *not done* was onder Gods volk. Jesaja 65:5 *Zij zitten in de grafspelonken en overnachten bij wie daar bewaard worden; zij eten varkensvlees en er is kooknat van onrein vlees in hun vaatwerk.* Verder zijn er religieuze leiders die volgens hun eigen voorschriften en gebruiken zo heilig zijn dat ze distantie houden van de mensen omdat ze 'te heilig' zouden zijn om aan te raken. Het is voor God een grote ergernis, zoals wanneer iemand door de windrichting net in de rook zit van een kampvuur. Dat kampvuur brandt niet even, maar de hele dag. De rook prikkelt en verstikt de ademhaling. Het houdt niet op, deze diepe grief van de HEERE tegen kinderen van Jakob, die volstrekt de weg kwijt zijn. Jesaja 65:5 *Zij zeggen: Blijf waar u bent, nader niet tot mij, want ik ben heiliger dan u. Dezen zijn rook in Mijn neus, een vuur dat de hele dag brandt.* Het mag zo zijn dat God dit een tijdlang aanziet om te kijken of het ook nog ophoudt. Of iemand misschien zijn verstand krijgt, of dat er mensen komen die van mening zijn dat ze hiermee moeten ophouden, maar het vonnis kan op een gegeven moment niet uitblijven. Jesaja 65:6 *Zie, het staat geschreven voor Mijn aangezicht. Ik zal niet zwijgen, maar Ik zal het vergelden, ja, Ik zal het vergelden in hun boezem.* Normaal werd men uitbetaald met geld dat vervolgens in een plooi in de mantel verdween, die op de borst in het overkleed genaaid was, de boezem. God zou het die mensen ook betaald zetten. Het is 'pay day'. De hele santenkraam van afgoderij tezamen met het onzedelijke leven wat er mee gepaard ging op de heuvels, zal de HEERE Zijn volk nadragen. Jesaja 65:7 *Uw ongerechtigheden en de ongerechtigheden van uw vadersen tegelijk, zegt de HEERE, omdat zij reukoffers hebben gebracht op de bergen en Mij smaadheid hebben aangedaan op de heuvels. Daarom zal Ik hun ook hun eerstverdiende arbeidsloon uitbetalen in hun boezem.* Mogelijk komt iemand met de veronderstelling dat de afgodendienst toch iets was van vóór de ballingschap. Dit is echter onjuist. Wanneer we bijvoorbeeld de tijd bekijken van Antiochus Epiphanes IV die van 167-164 het beeld van de Griekse god Zeus in de tempel opstelde, zien we tot onze schrik een grote meerderheid van de Joodse bevolking meegaan. Gelukkig zijn er ook trouwe gelovigen in het Israel van die dagen en niet te vergeten de familie van de Makkabeeën die een eind heeft gemaakt aan de overlast vanuit Syrië, maar toch.

amulet afgod.

In termen van 'het oogsten' blijkt de druiventros niet geheel bedorven te zijn.

Na een oordeelsaankondiging volgt er nu een kleine pas op de plaats. Jesaja 65:8 *Zo zegt de HEERE: Zoals wanneer er nog sap in een druiventros gevonden wordt en men zegt: Richt hem niet te gronde, want er is een zegen in, zo zal Ik doen ter wille van Mijn dienaren. Ik zal hen niet allen te gronde richten.* Wat blijkt? In termen van 'het oogsten' blijkt de druiventros niet geheel bedorven te zijn. Er zit nog sap in. God zou de HEERE niet zijn wanneer Hij daar geen ruimte voor maakt. Uit alles wordt duidelijk dat God boos is, Hij laat Zich echter niet leiden door Zijn woede maar door het recht. God

gunt ieder mens een reële kans op redding. Voor de Joodse gemeenschap maakt God nog ruimte als blijkt dat er nog mensen zijn die talen naar God. Ook bij de gelijkenis van de Heere Jezus – binnen een vergelijkbare metafoor van de wijngaardenier – vraagt de beheerder om een jaar uitstel voordat de wijnstok wordt omgehakt.

Lukas 13:6-9 De gelijkenis van het uitstel van executie.

En Hij sprak deze gelijkenis: Iemand had een vijgenboom, die in zijn wijngaard geplant was. En hij kwam om daaraan vrucht te zoeken, maar vond die niet. Toen zei hij tegen de wijngaardenier: Zie, ik kom nu al drie jaar vrucht zoeken aan deze vijgenboom en vind die niet. Hak hem om. Waarom beslaat hij de aarde nutteloos? En hij antwoordde en zei tegen hem: Heer, laat hem ook nog dit jaar staan, totdat ik om hem heen gegraven en hem bemest heb. Wellicht dat hij dan vrucht draagt. Maar zo niet, dan moet u hem alsnog omhakken.

De druiventros.

Het is opmerkelijk dat na het vonnis er opnieuw ruimte wordt gemaakt voor de oogst.

We hebben reeds geconstateerd dat Paulus deze woorden van Jesaja betreft op zijn eigen tijd. De tijd van na Christus met de afwijzing door het Joodse volk – van Christus en het Evangelie – en de verkondiging van het evangelie aan de volken. Christus heeft openlijk bekend gemaakt wat de impact zou zijn van deze afwijzing: de verwoesting van Jeruzalem die in het jaar 70 na Chr. plaatsvond. Lukas 19:43,44 *Want er zullen dagen over u komen dat uw vijanden een wal rondom u zullen opwerpen, u zullen omsingelen en u van alle kanten in het nauw zullen brengen. En zij zullen u met de grond gelijkmaken en uw kinderen in u verpletteren. Ook zullen zij in u geen steen op de andere steen laten, omdat u het tijdstip waarop er naar u omgezien werd, niet hebt onderkend.* Blijkbaar is er na dit vonnis nog een moment dat God gaat bezien of er onder de Joodse gemeenschap misschien nog mensen zijn die de Heere willen aanvaarden en kiezen voor een leven in dienst van God. Een nalezing na de oogst. In gewone termen: Het sap wat er nog rest in de druiventros dat zijn in dit verband vermoedelijk de Joodse mensen die de Heere Jezus mogelijk nog willen aannemen. Mogelijk dat iemand dit geforceerd noemt, maar feit is dat na het grote oordeel van 70 – 1948 AD, toch opnieuw ruimte wordt gemaakt voor wat we in de Bijbel *een overblijfsel* noemen. Feit is dat het NT getuigt van een vergelijkbare voorstelling van zaken. Zowel Paulus als Lucas als Johannes – de schrijver van het boek Openbaring – veronderstellen vóór de eindtijd een terugkeer van God tot Zijn oude volk. De

fase van Gods toe-wending tot de volken is dan achter de rug. Op het moment dat het getal van de volken *vol* is, zal de HEERE *de gedeeltelijke verharding* van Zijn volk Israel wegnemen en Zich tot hen wenden. Romeinen 11:25 Het gevolg zal zijn: De terugkeer van de Joodse gemeenschap uit de volken naar het land van herkomst en de wederopbouw van stad en stempel. Feit is dat de wereld er sinds 1948 AD voor de Joodse gemeenschap heel anders uitziet. We moeten het niet overdrijven maar hier en daar kan men onder de Joodse gemeenschap zelfs een opleving vermoeden van het geloof in de Heere Jezus. Alleen al uit de felle reacties vanuit de Orthodox-Joodse-Gemeenschap tegen de Messias belijdende gemeenten zou men kunnen opmaken dat er wel iets gaande is in dat opzicht. God spreekt ook in Jesaja niet alleen over een nieuwe openheid voor Hem, maar ook over de terugkeer voor Jakob – als term voor de noordelijke stammen – en Juda voor de zuidelijke, naar het ‘beloofde land’. Jesaja 65:9 *Ik zal nageslacht uit Jakob doen voortkomen, uit Juda een erfgenaam van Mijn bergen; Mijn uitverkorenen zullen het in bezit nemen en daar zullen Mijn dienaren wonen.*

De nieuwe locatie van de stam Juda.

Met de nieuwe locatie van Juda is iets bijzonders aan de hand. Het lijkt inderdaad een gebied te zijn wat niet eerder in het bezit van Juda is geweest. Dit gebied van de Saron richting de Middellandse Zee en het dal Achor ten Noord/Westen van de Dode Zee, ligt feitelijk boven het gebied dat Juda als erfdeel had toegewezen gekregen in de tijd van de verovering van het land. Dat nieuwe gebied wordt nu door de HEERE aangewezen aan Juda. Jesaja 65:10 *Saron zal tot een schaapskooi worden en het Dal van Achor tot een rustplaats voor rundvee, voor Mijn volk, dat Mij gezocht heeft.*

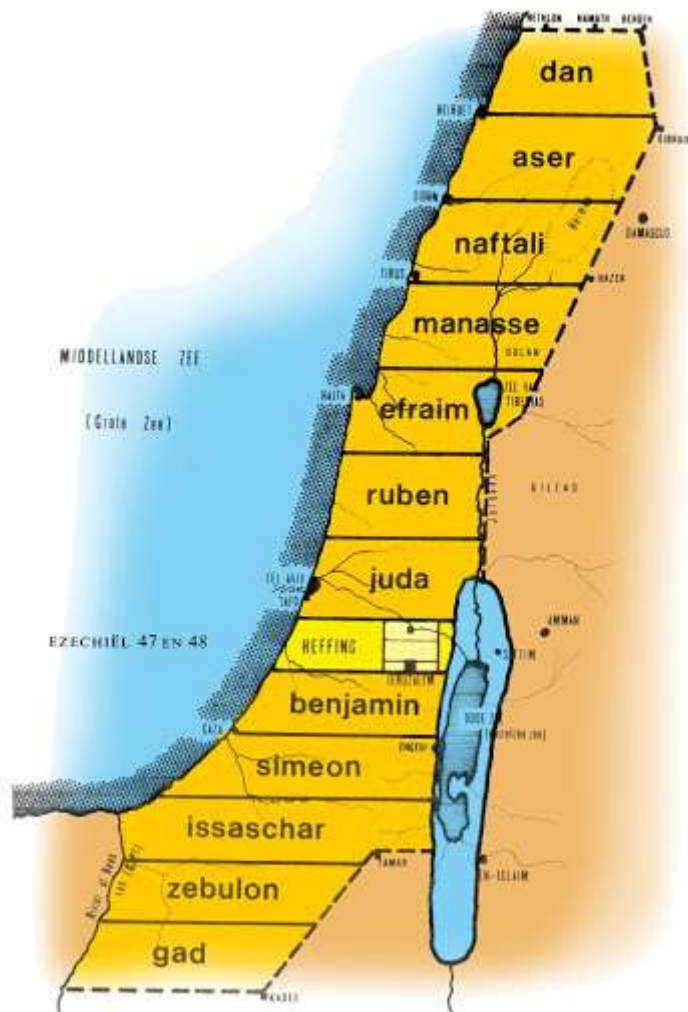
De oorspronkelijke plek van het stamgebied Juda.

Een nieuwe plek voor de stam Juda op de nieuwe aarde.

Wanneer we ons realiseren dat Jeruzalem in het begin feitelijk de stam Benjamin toebehoorde, zien we met een oogopslag dat Juda nog verder zuidelijk moet worden gezocht aan de westzijde van de Dode Zee. Opmerkelijk genoeg gaat er op de nieuwe aarde bij de indeling van het land iets veranderen. Letten we op de indeling van *de zeven stammen boven het heilige Gebied* waar de HEERE woont en *de vijf stammen ten zuiden daarvan*, dan zien we tot onze verrassing dat Juda inderdaad is opgeschoven naar het noorden. Juist dat gedeelte waar de vlakte van Saron is gesitueerd en het dal van Achor ligt het gebied dat volgens Ezechiël 48 aan de stam Juda wordt toegewezen op de nieuwe aarde. Het woongebied bevindt zich dan in een vierkant van 12.5 km, maar de uitloper naar de Middellandse Zee aan de westzijde en de Jordaan aan de oostzijde heten Saron en Achor.

De toewijzing van het gebied van de twaalf stammen op de nieuwe aarde.

Gods geduld met enkelen betekent zeker geen generaal pardon.

Veel mensen verwachten na zoveel tegemoetkomendheid van de kant van de HEERE – na het ernstige vonnis – dat het misschien nog wel wat meevalt. Misschien wordt de soep niet zo heet gegeten als hij wordt opgediend. Onbewust gaan de gedachten reeds naar een generaal pardon, waar veel Nederlandse christenen bewust of onbewust van uitgaan. Ze verwachten dat alle mensen van Joodse komaf uiteindelijk gered worden. Wie dat denkt, vergist zich zeer. Ook is deze misvatting aan te rekenen. Het is toe te juichen dat God een pas op de plaats maakt bij het vonnis wanneer blijkt dat er hier en daar nog perspectief is op een leven in geloof en dienstbaarheid door de Heere Jezus Christus, maar direct daarna maakt God abrupt een einde aan elke irreële verwachting. Het vervolg is namelijk overduidelijk. Er is geen woord Frans bij. Wie God verlaat en Gods heilige berg vergeet heeft een onoverkomelijk probleem. Het gaat ditmaal om mensen die kiezen voor *fortuin* en *het lot*, dat is namelijk de vertaling van de namen van de goden Gad en Menide. Je zou kunnen zeggen dat de afgodendienst in die zin eerlijker is geworden dat aan iedereen met één oogopslag duidelijk is waarom mensen achter die goden aanlopen: Bij die god *fortuin* is gewoon meer te krijgen en die andere god kan je *lot* een gunstige wending geven. Het wordt er wel duidelijker op, maar niet beter. Men ontbeert de trouw en de dienst aan de God van Israel. Jesaja 65:11 *Maar u die de HEERE verlaat, u die Mijn heilige berg vergeet, u die de tafel gereedmaakt voor de god Gad, u die voor de god Menide bekers vult met gemengde drank.* God heeft er geen goed woord voor over. Het vonnis dat deze mensen wacht liegt er ook niet om. Niet alleen zijn ze andere goden achterna gelopen die ze

hun leven laten bepalen. Daar komt nog bij dat God hen verschillende malen geroepen heeft. Zonder gevolg. De HEERE sprak tot die mensen bij monde van Zijn profeten, maar het haalde niets uit. Waar God op uit is, is niet onduidelijk. De HEERE is niet op zoek naar bepaalde populaire religieuze gebruiken – zoals wierook branden of kaarsen aansteken – maar God is op zoek naar mensen die Hem vertrouwen en gehoorzamen: Mensen die recht doen, die oprecht zijn. Jesaja 65:12 *Ik zal u tellen, maar voor het zwaard. U zult allen moeten neerbukken ter slachting, omdat Ik geroepen heb, maar u niet geantwoord hebt, omdat Ik gesproken heb, maar u niet geluisterd hebt, maar gedaan hebt wat slecht was in Mijn ogen, en gekozen hebt voor wat Mij niet behaagt.*

De god Gad, de god van het lot.

Het vonnis zal tijdens het leven van Gods tegenstanders beginnen.

Die mensen die God niet volgen of vertrouwen zullen hun negatieve houding tegenover de HEERE aan den lijve ondervinden. Is God niet de Schepper van alle dingen? Ja, Hij gaat over voor- en tegenspoed. Een rijke oogst is aan Hem te danken zowel van tarwe als van wijn. De mensen die niets van God moeten hebben zullen dat op hun bordje en aan hun drinkbekers merken. Voor mensen die hun heil buiten God zoeken zal er weinig te eten en weinig te drinken zijn. In plaats van blijdschap om de overvloed waarmee God Zijn volk vroeger trakteerde, zal er schaarste zijn. In plaats van vrolijkheid en vertrouwen in de toekomst zal men grote teleurstellingen meemaken. Het akkerland levert niet op wat men zou kunnen verwachten. De wijngaard staat er misschien goed bij, maar de opbrengst komt niet in de buurt van wat men gehoopt had. Met de tegenstanders van God gaat het niet goed. Jesaja 65:13 *Daarom, zo zegt de Heere HEERE: Zie, Mijn dienaren zullen eten, maar ú zult hongerlijden. Zie, Mijn dienaren zullen drinken, maar ú zult dorst hebben. Zie, Mijn dienaren zullen verblijd zijn, maar ú zult beschaamd worden.* Het verschil tussen de ene mens en de ander zal groot zijn. De een heeft reden om te juichen, terwijl de ander diep in de put zit. Het nadeel is dat het leven er zeker minder plezierig op wordt. Het geloof in de Heere Jezus en een leven volgens Gods geboden zal het verschil maken. Het voordeel is dat men zich nog eens achter de oren kan krabben met de vraag: 'Hoe men dit verklaart.' Er is een kans op berouw en bekering. Maar of die mensen die kans oppakken is niet bij voorbaat gegeven. Duidelijk is dat de voorspoed dieper aankomt dan men op het eerste gezicht zou denken: *'Men heeft een hart vol vreugde'*. Het raakt het de diepste gevoelens en belevingen van het bestaan. Hetzelfde geldt van de tegenslagen. Die laten diepe kraters achter in de geest van de betrokkenen. Hun geest wordt gebroken. Ook daaraan merk je dat men niet alleen ogenschijnlijk verschillend is – gezien de opbrengst van het land – maar ook op een dieper niveau aan een verschillende kant staat. De een bij God; de ander bij zijn tegenstander. Jesaja 65:14 *Zie, Mijn dienaren zullen juichen vanwege een hart vol vreugde, maar ú zult schreeuwen vanwege een hart vol leed, en vanwege een gebroken geest zult u weklagen.*

Oud Nederlands tafelgebed.

Heer, wij danken U van harte
 In nooddrift en voor overvloed.
 Daar menig mens eet brood der smarte,
 hebt Gij ons mild en wel gevoed
 Doch geef dat onze ziele niet aan dit vergankelijk leven kleeft,
 maar alles doet wat Gij gebied en eindelijk eeuwig bij U leeft.
 AMEN

De een zal huilen en de ander zal lachen.

Door alles heen is God waarheid en trouw.

Het blijft moeilijk overigens om het verschil te zien tussen de mensen die aan Gods kant staan en de mensen die met Hem gebroken hebben. Johannes wenst het zijn lezers toe 'dat het fysiek net zo goed met hen gaat als geestelijk', maar dit is niet altijd het geval. 3 Johannes 1:2 *Geliefde, ik wens dat het u in alles goed gaat en dat u gezond bent, zoals het uw ziel goed gaat.* Gelovige mensen kunnen het bij tijden heel zwaar hebben, terwijl het mensen die met het geloof gebroken hebben soms voor de wind gaat. Uit de voor- en tegenspoed tijdens dit leven is zeker wat op te maken, maar dan moet je wel ogen hebben die zien en oren die veel begrijpen. Het is namelijk altijd goed om aan de kant van de HEERE te staan. De zegen in materiële, maar ook immateriële zaken is zo groot dat de mensen die er oog voor hebben verrast zijn. Toch steekt het als de gelovige – op het vlak wat voor iedereen zichtbaar is – aan het kortste eind lijkt te trekken. Als het een mens in materiële en fysieke zin goed gaat dan voelt dat als zegen, net zoals het tegenovergestelde als het tegendeel aanvoelt. Maar toch; Uiteindelijk is het leven na dit leven beslissend in dit opzicht. In die zin ontvangen de foute mensen een naam die klinkt als een vloek, terwijl de gelovigen die God trouw dienen een nieuwe eervolle naam ontvangen in het Koninkrijk van God. Jesaja 65:15 *U zult uw naam voor Mijn uitverkorenen achterlaten als een vloekwoord en de Heere HEERE zal u doden, maar Zijn dienaren zal Hij noemen met een andere naam.* Het zal niemand verrassen dat in de zegen en de eed van de gelovigen op aarde de Naam van God meeklinkt. Wij verbinden ons leven met 'de God van de waarheid' of – zoals ook wel vertaald wordt – *de trouw*. In het Hebreeuws vallen dan de bekende namen *emet* en *chesed*. De waarheid en de trouw van God geldt niet alleen voor een beroep op God, maar zit hem ook in de overtuiging dat uiteindelijk – met alle ups en downs – ons leven bewaard blijft in Gods hand. Door alles heen is Hij betrouwbaar en trouw. We kunnen van Hem op aan. Natuurlijk zullen we door benauwde perioden gaan, maar God zal ons er doorheen leiden en uitkomst geven. De uitkomst zal zo mooi zijn dat we de narigheid zullen vergeten. Jesaja 65:16 *zodat wie zich zegenen zal op aarde, zich zal zegenen in de God van de waarheid, en wie zweren zal op aarde, zal zweren bij de God van de*

waarheid, omdat de benauwdheden van vroeger vergeten zullen zijn, omdat zij verborgen zullen zijn voor Mijn ogen.

God komt met de belofte van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

Jesaja 65:17 Want zie, Ik schep een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Aan de vorige dingen zal niet meer gedacht worden, ze zullen niet meer opkomen in het hart. Die belofte is verrassend en vervult ons met blijdschap, vooral ook omdat er al eerder een wisseling van hemel en aarde geweest. Dat was na *de Zondvloed*. Het is waar dat er daarna enkele zaken zijn omgezet. Zo is er een heel juridisch apparaat in het leven geroepen met wetten en rechters en vonnissen waardoor *de bloedwraak* voorgoed tot het verleden zou horen. *Vóór* die tijd was er een ongebreidelde toename van geweld waardoor God *de eerste wereld* – zoals Petrus hem noemt – verwoestte. Volgens Petrus is de wereld waarin wij nu leven inderdaad anders dan de hemel en de aarde van *vóór* de zondvloed. 2 Petrus 3:5-7 *Want willens en wetens is het hun onbekend dat door het Woord van God de hemelen er reeds lang geweest zijn, evenals de aarde, die uit water oprijst en in water vaststaat. Daardoor is de wereld die er toen was, vergaan, overspoeld door het water. Maar de hemelen die er nu zijn, en de aarde, zijn door hetzelfde Woord als een schat weggelegd en worden voor het vuur bewaard tot de dag van het oordeel en van het verderf van de goddeloze mensen.* Wat we zien is een grote *continuïteit*, maar ook dingen die veranderd zijn vergeleken met het verleden. Datzelfde zal overigens gelden van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde. De duivel, de dood en de zonde komen niet terug, maar de uitverkoren mensen wel en ook de natuur en het boeren bedrijf enz. Vermoedelijk zullen we ons ook nog wel herinneren hoe het leven was in de vorige bedeling, maar we zijn van alle moeilijkheden die dat leven van toen met zich meebracht, verlost. Om een voorbeeld te geven. Christus is in de hemel en *'staat als een lam dat geslacht is'*. Openbaring 5:6 Dat is een metafoor – van de gestorven en opgestane Heere, Die Zijn leven bracht als offer voor de zonden van de wereld – maar de Heere Jezus wordt ook bezongen met woorden van gelijke strekking. Openbaring 5:9,10 *En zij zongen een nieuw lied en zeiden: U bent het waard om de boekrol te nemen en zijn zegels te openen, want U bent geslacht en hebt ons voor God gekocht met Uw bloed, uit elke stam, taal, volk en natie. En U hebt ons voor onze God gemaakt tot koningen en priesters, en wij zullen als koningen regeren over de aarde.* De gelovigen in de hemel weten dus heel goed wat zich op aarde heeft afgespeeld en wat de rol van Christus is bij onze verlossing. Ook op de nieuwe aarde zullen we ons bewust zijn van het verleden. Het is ondenkbaar dat we dat allemaal vergeten zouden zijn. Het voedt onze dank en de lofprijzing van God. Het voedt ons besef vanwaar God ons gehaald heeft en wat het de Heere gekost heeft. Ook in Jesaja 66 aan het eind is merkbaar dat dit bewustzijn niet afwezig is. Jesaja 66:24 *En zij zullen de stad uit gaan en zien de dode lichamen van de mannen die tegen Mij in opstand zijn gekomen; want hun worm zal niet sterven en hun vuur zal niet uitgeblust worden, en zij zullen voor alle vlees een afgrijzen zijn.*

Een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

De belofte van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

Jesaja 65:17	Want zie, Ik schep een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Aan de vorige dingen zal niet meer gedacht worden, ze zullen niet meer opkomen in het hart.
Jesaja 66:22	Want zoals de nieuwe hemel en de nieuwe aarde die Ik ga maken, voor Mijn aangezicht zullen blijven staan, spreekt de HEERE, zo zullen ook uw nageslacht en uw naam blijven staan.
2 Petrus 3:13	Maar wij verwachten, overeenkomstig Zijn belofte, nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, waar gerechtigheid woont.
Openbaring 21:1	En ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, want de eerste hemel en de eerste aarde waren voorbijgegaan. En de zee was er niet meer.

De tranen drogen.**Behalve dat er alleen maar vreugde en blijdschap is, zal God zal ook alle tranen drogen.**

Misschien vraagt iemand zich af waarom er een nieuwe hemel moet komen: 'Daar heeft God toch alleen maar gewoond.' Ja zeker, én de duivel en zijn engelen. Die hebben er ook eeuwen aan tafel gezeten. God kon Zich aanvankelijk niet van de duivel ontdoen omdat hij de bewoners van de wereld in zijn dodelijke greep hield. Met de zonde en de schuld als wapen gijzelde de duivel de aardbewoners. Pas toen God samen met Christus de zonde van de wereld weg had gedragen en de dood had overwonnen kreeg elke mens de kans zich los te wurmen uit de dodelijk greep van de satan. Aangekomen in de hemel was dit ook ongeveer het eerste wat Christus deed: 'Hij liet de duivel uit de hemel zetten met al zijn engelen.' Openbaring 12:7-9 *Toen brak er oorlog uit in de hemel: Michaël en zijn engelen voerden oorlog tegen de draak, ook de draak en zijn engelen voerden oorlog. Maar zij waren niet sterk genoeg, en hun plaats werd in de hemel niet meer gevonden. En de grote draak werd neergeworpen, namelijk de oude slang, die duivel en satan genoemd wordt, die de hele wereld misleidt. Hij werd neergeworpen op de aarde en zijn engelen werden met hem neergeworpen.* Begrijpelijk dat God ook een nieuwe hemel wil scheppen omdat Hij elke herinnering aan de duivel en zijn trawanten wil uitwissen. Het was een zware tijd voor God en de mensen die op Hem vertrouwden en zich aan Zijn geboden hielden. Moeilijk ook, vanwege de grote problemen die zich voordeden toen God de mens op Zijn weg wilde zetten. De mens bleek niet alleen zonden te doen, maar hij zat ook vast – verloren in de schuld – zoals iemand in een moeras vastzit waar hij niet zelfstandig uit kan komen. Met Gods hulp lukte dat en ontving de gelovige mens – via de Heere Jezus – verzoening en de Heilige Geest en daarmee een andere gezindheid jegens de HEERE God. Toen was nog alle ellende niet voorbij want de duivel is op aarde geworpen en bijt van zich af. Ook krijgt de satan tegen het eind van de tijd voor korte tijd nog alle ruimte, (Openbaring 20) maar op de nieuwe aarde is dat allemaal achter de rug. De opluchting zal groot zijn en de blijdschap en de vreugde zal geen einde kennen. We zullen ons op dat moment nog beter realiseren waaruit we bevrijd zijn door

de HEERE God. Jesaja 65:18 *Maar wees vrolijk en verheug u tot in eeuwigheid in wat Ik schep, want zie, Ik schep Jeruzalem een vreugde en zijn volk blijdschap.* Behalve dat er alleen maar vreugde en blijdschap is, zal ook de stem van geweene en geschreeuw niet langer gehoord worden. God zal alle tranen drogen. Er zullen geen toestanden meer zijn. Zie staatje. Jesaja 65:19 *En Ik zal Mij verheugen over Jeruzalem en vrolijk zijn over Mijn volk. Geen stem van geweene zal erin meer gehoord worden, of een stem van geschreeuw.*

Geen toestanden en geen verdriet meer.

Jesaja 65:19	Geen stem van geweene zal erin meer gehoord worden, of een stem van geschreeuw.
Openbaring 7:17	Want het Lam, Dat in het midden van de troon is, zal hen weiden en zal hen geleiden naar de levende waterbronnen. En God zal alle tranen van hun ogen afwissen.
Openbaring 21:4	En God zal alle tranen van hun ogen afwissen, en de dood zal er niet meer zijn; ook geen rouw, jammerklacht of moeite zal er meer zijn. Want de eerste dingen zijn voorbijgegaan.

Er zal op de nieuwe aarde weer gevist worden in de Dode Zee. Ezechiël 47:9,10

De beschrijving van *het leven op de nieuwe aarde* is sterk ontleend aan de tijd van *de oude aarde*.

Veel mensen vragen zich af hoe ze deze voorstelling van zaken moeten duiden? 'Mensen die honderd jaar worden kinderen die niet jong sterven.' Het heeft veel weg van 'het rijke Roomse leven' of de hoogtijdagen van 'de mannen broeders'. Wanneer het volk Israel gekozen had voor wat er onder *de zegen* staat opgetekend in het boek Deuteronomium, dan had hun leven er vergelijkbaar uitgezien. Deuteronomium 28 Het omgekeerde plaatje laat zien wat *de vloek* van God oplevert. Veel lijkt immers terug te gaan tot de geschiedenis van oud Israel, misschien op het samenleven van de wolf en het lam en de baby en de slang na. Dat zijn dan weer referenties aan het Paradijs toen de wereld nog niet onder de vloek van God kwam te liggen, een hoofdstuk dat in de Bijbel aan de geschiedenis van Oud Israel voorafgaat. Opmerkelijk is 'de valse noot' van de zondaar die niet thuis lijkt te horen in dit rijtje. Jesaja 65:20 *Daar zal niet meer zijn een zuigeling die maar enkele dagen leeft of een oude man die zijn dagen niet zal volmaken, want een jonge man zal sterven als een honderdjarige, maar een zondaar, al is hij honderd jaar, zal vervloekt worden.* De zondaar komt er niet goed af ook al wordt hij honderd. Op zich passen dit soort opmerkingen overigens – althans voor de wijze waarop

God hierover spreekt – wel in de toekomstverwachting van de nieuwe aarde. Zie staatje. Ook in Openbaring worden we – NB op de nieuwe aarde – met foute lui geconfronteerd. Openbaring 21:27 *Al wat onrein is, zal er niet inkomen, en ook niemand die zich bezighoudt met gruwelen en leugens, maar alleen zij die geschreven zijn in het boek des levens van het Lam.* Is het een waarschuwing of wil God ons nuchter houden op het punt van het generale pardon, waar het niet van komt. We zullen het niet meer meemaken – wat bij Israel nog al eens het geval was vanwege hun zonden – dat binnenvallende troepen de oogsten en de nieuwe lichte lammetjes en geiten en runderen meenemen. Goed dat was vanwege hun zonden en als er één ding is dat we niet terug vinden op de nieuwe aarde dan zijn dat die vermaledijde zonden van de mensen waarmee we God verdriet doen en ook een slechte Naam bezorgen. Jesaja 65:21,22 *Zij zullen huizen bouwen en erin wonen, zij zullen wijngaarden planten en van hun vrucht eten. In wat zij bouwen, zal geen ander wonen, van wat zij planten, zal geen ander eten. Want de dagen van Mijn volk zullen zijn als de dagen van een boom, en Mijn uitverkorenen zullen lang genieten van het werk van hun handen.* Het is wel reuze aantrekkelijk dat er een hartelijke verhouding zal zijn tussen God en de mensen die niet voor niets *de uitverkorenen* heten. Zo zullen we ons ook wel voelen op de nieuwe aarde. Het is een geweldig voorrecht om uitgekozen te zijn om daaraan mee te doen. Maar het is ook aantrekkelijk omdat er dus ook volop gebouwd gaat worden aan huizen en wegen en geboerd wordt met ploegen en zaaien en oogsten en gevist met schepen en netten enz. Er wordt gegeten en gedronken, net zoals op deze aarde. Omdat elke bedreiging weg is gevallen en wij ook niet langer voor elkaar een bedreiging vormen zal de blijdschap en de dankbaarheid en de lofprijzing op onze God de overhand hebben.

Zij zullen huizen bouwen en erin wonen, zij zullen wijngaarden planten en van hun vrucht eten.

Het lam zal bij de wolf liggen.

Het krijgen van kinderen is op deze aarde iets wat bijna in alle gevallen bijzondere vreugde, verwondering en dankbaarheid genereert, met uitzondering van de bevalling en als het niet goed gaat. Dat laatste is een van de ergste dingen die een mens kan overkomen; het sterven van een baby of een jong kind. Ook wanneer je dit zelf niet is overkomen, kan iedereen aanvoelen dat het uiterst smartelijk is wanneer iemands eigen kind sterft. Er is wellicht weinig wat dieper impact heeft in verdrietige zin. God laat het woord ‘verschrikkelijk’ vallen. Dit zal in de toekomst heel anders zijn. Jesaja 65:23 *Zij zullen zich niet voor niets vermoeien of kinderen baren voor iets verschrikkelijks, want zij zijn het nageslacht van de gezegenden door de HEERE, en hun nakomelingen met hen.* Dat we op

de nieuwe aarde niet te maken krijgen met dit schrijnende verdriet is bijzonder verheugend, maar tegelijkertijd verwarrend omdat Christus heeft gezegd dat er op de nieuwe aarde geen huwelijken meer zullen zijn. Mattheüs 22:29,30 *Maar Jezus antwoordde en zei tegen hen: U dwaalt, omdat u de Schriften niet kent en ook niet de kracht van God. Want in de opstanding nemen ze niet ten huwelijk en worden ze niet ten huwelijk gegeven, maar ze zijn als engelen van God in de hemel.* Van de weeromstuit denken sommige mensen dat we op de nieuwe aarde *engelen* zijn, maar dat zegt de Heere niet. Jezus zegt dat we *in dat opzicht* – het huwelijk – *als de engelen* zullen zijn. Dat is wellicht om allerlei redenen een tegenvaller voor veel mensen, maar ieder die er over nadenkt zal ook – gesteld dat er wel huwelijken en geboortes zouden zijn – de lastige kanten hiervan kunnen opsommen. Er zou een soort van tweedeling ontstaan. Aan de ene kant de mensen die de oude wereld hebben meegemaakt en door de verzoening van hun zonden en een nieuwe gehoorzaamheid de toegang tot de hemel – dankzij Gods genade en Geest – hebben ontvangen. Aan de andere kant bloedjes van kinderen die totaal onbekend zouden zijn met dat verleden, behalve dan dat ze uit ouders uit die tijd geboren zijn. Dat laatste is niet goed voorstelbaar. Het vermoeden lijkt gewettigd dat er inderdaad op de nieuwe aarde niet gehuwd wordt en dus ook geen kinderen worden verwekt of gebaard. Opmerkelijk is die verwevenheid van het leven op de nieuwe aarde met het goede leven op de oude aarde. Hetzelfde treffen we aan in de profetie van de nieuwe tempel in het boek Ezechiël. Ook daar is sprake van het huwelijk en zelfs van sterven, terwijl het kennelijk over het leven op de nieuwe aarde gaat. Ezechiël 44:22 *Zij (de priesters) mogen zich geen weduwe of een verstoten vrouw tot vrouw nemen. Zij mogen alleen jonge vrouwen uit het nageslacht van het huis van Israël tot vrouw nemen, of een weduwe die weduwe van een priester is geworden.* Voorlopig houden we het erop dat het goede leven hier en nu een afbeelding is van het goede leven op de nieuwe aarde waar we vergelijkbare zaken zullen aantreffen. Aantrekkelijk is het zeker. Het leven op de nieuwe aarde zal vergelijkbaar zijn met het leven hier en nu, maar in sommige opzichten anders dan we gewend zijn. Ook het contact met God zal heel direct zijn. God toont Zich zeer betrokken bij de mensen die deel uitmaken van het leven op de nieuwe aarde. Wanneer we voor een vraag of probleem gesteld worden is God zeker bereid om mee te denken aan de oplossing. Jesaja 65:24 *En het zal geschieden dat voordat zij roepen, Ik zal antwoorden, terwijl zij nog spreken, Ik zal horen.* Het zullen kort gezegd Paradijselijke toestanden zijn die we aantreffen in de nieuwe wereld die God tot stand gaat brengen. Jesaja 65:25 *Een wolf en een lammetje zullen gezamenlijk weiden, een leeuw zal stro eten als een rund, een slang – zijn voedsel zal stof zijn. Zij zullen geen kwaad doen en geen verderf aanrichten op heel Mijn heilige berg, zegt de HEERE.*

Het lam zal bij de wolf liggen.

